

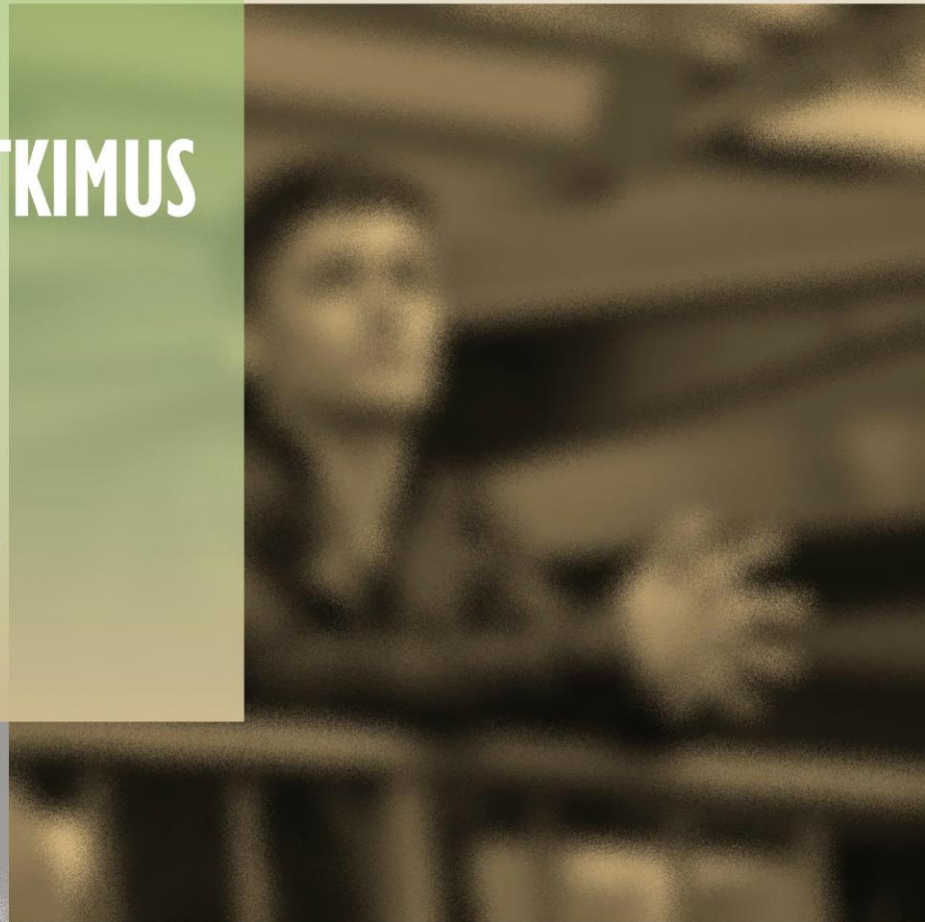

NEW CHALLENGES NEW ANSWERS

INTELLECTUAL OUTPUT I

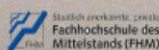
NCNA-
SELVITYSTUTKIMUS

TIIVISTELMÄ

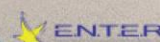

jugend am werk _

_ vielfalt wirkt

WINNOVA

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

KA2 - Strategic Partnerships | Project no.: 2016-1-AT01-KA202-016667 | SEP 2016 - AUG 2018
Coordinator: Jugend am Werk Steiermark GmbH, Austria

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Hanketta rahoitetaan Euroopan komission tuella.

Tämä julkaisu heijastaa vain kirjoittajansa näkemyksiä, eikä komissio vastaa mistään tämän julkaisun sisältämän tiedon käytöstä.

NCNA-SELVITYSTUTKIMUS TIIVISTELMÄ

Sisältö- ja koulutustarpeet pakolaisten
ja turvapaikanhakijoiden
osaamisen arviointijärjestelmissä

Luonut

Fachhochschule des Mittelstands, DE

Tuki ja maksut

NCNA-hankekumppanuus

Kustantajien joukkue

Mojca CEK, Irma DRAČIĆ, Patrizia GIORIO, René HALLA,
Silvija LADIČ FISCHER, Kaisa LEIVO-JOKIMÄKI, Maggie LENNON,
Michaela MEIER, Dustin MÜLLER, Georg MÜLLNER, Silke PFEIFFER,
Elizabeth PORTER, Robert SCHUEN, Katri TUUHA, Pia WINKLER

Huhtikuu 2017

HANKKEEN NIMI

New challenges – new answers: maahanmuuttajien ja pakolaisten osaamisen
ECVET-pohjainen validointi ja työmarkkinaosallisuuden mallit Euroopassa

HANKKEEN LYHENNE

NCNA

HANKENUMERO

2016-1-AT-01-KA202-016667

NCNA-tutkintatutkimus - yhteenveto on osa Erasmus + -hankkeen ensimmäistä henkistä tuotantoa New challenges – new answers: maahanmuuttajien ja pakolaisten osaamisen ECVET-pohjainen validointi ja työmarkkinaosallisuuden mallit Euroopassa.

© Tekijänoikeus kuuluu NCNA-hankekonsortioon. Materiaalin kopiointi (osia) on sallittua; lähde (t) on toimitettava.

Sisällys

Sisällys	5
NCNA-selvitystutkimuksen tiivistelmä	6
Lyhyt katsaus tärkeimpiin haastatteluissa esiin nousseisiin näkökohtiin	7
Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden koulutustaso	7
Informaali oppiminen ja formaali soveltaminen.....	9
Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden osaaminen.....	10
Aiemmin saavutetun osaamisen ja opiskelukokemuksen arviointi	11
Tukitoimet / Onnistuneen työmarkkinoille pääsyn tuki	12
Tiivistelmä asiantuntijoille tehdyn kyselyn tuloksista	13
Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden osaamisen arvioinnin mahdollisuudet.....	13
Onnistuneen integraation esteet	14
Ratkaisumalleja integraatioprosessiin	14
Johtopäätelmiä NCNA-mallin käsikirjaa varten.....	16
Päätäntä	18

NCNA-selvitystutkimuksen tiivistelmä

Seuraavien tulosten arviointi perustuu 216 teetettyyn kyselyyn seitsemässä maassa. Kussakin kumppanimaassa viittä asiantuntijaa puu-, metalli-, rakennus- ja matkailun alalta sekä sosiaalialan organisaatioista pyydettiin kertomaan näkemyksensä pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden kotouttamiselle asetetuista vaatimuksista. Tämän kvantitatiivisen tutkimusmenetelmän lisäksi 72 pakolaista ja turvapaikanhakijaa haastateltiin kaikkien kumppanien toimesta. Haastattelujen pohjalta tehty yksityiskohtainen analyysi ja tiivistelmä sekä tulosten perinpohjainen tulkinta sisältyy Fachhochschule des Mittelstands -oppilaitoksen NCNA-hankkeelle laatimaan tutkimusraporttiin.

Alla on kuvaus asiantuntijakohderyhmistä kumppanimaittain ryhmiteltynä.

Asiantuntija Kumppani	Puu	Metalli	Rakennus	Matkailu	Sosiaali/ Muu	Ei mainintaa alasta
DE	3	3	3	4	18	-
FI	1	2	2	1	7	15
UK	6	5	8	7	9	-
IT	-	2	2	7	19	-
HR	2	4	3	5	13	-
AT	5	8	6	4	12	-
SI	6	1	5	9	9	-
Yhteensä	23	26	28	36	87	16

Tässä tiivistelmässä painopiste on kaiken aiemmin kerätyn materiaalin yhdistämisessä ja yleistämisessä. Ensin peilaamme aihetta haastattelujen pohjalta tehdyn yleiskatsauksen ja pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden näkökulmien kautta saadaksemme kuvan kohderyhmästä sekä heidän tarpeistaan (samalla viitaten heidän osaamisensa arviointiin). Tätä näkökulmaa syvennetään kyselyiden tuloksena saatujen asiantuntijanäkemyksien kautta. Molempien näkökulmien vertailu antaa mahdollisuuden tarjota ratkaisuehdotuksia kohderyhmän osaamisen arvioinnin menetelmistä ja koulutustarpeista ja lopputulemana tarjotaan konkreettisia suosituksia NCNA-malliksi tai - käsikirjaan.

Lyhyt katsaus tärkeimpiin haastatteluissa esiin nousseisiin näkökohtiin

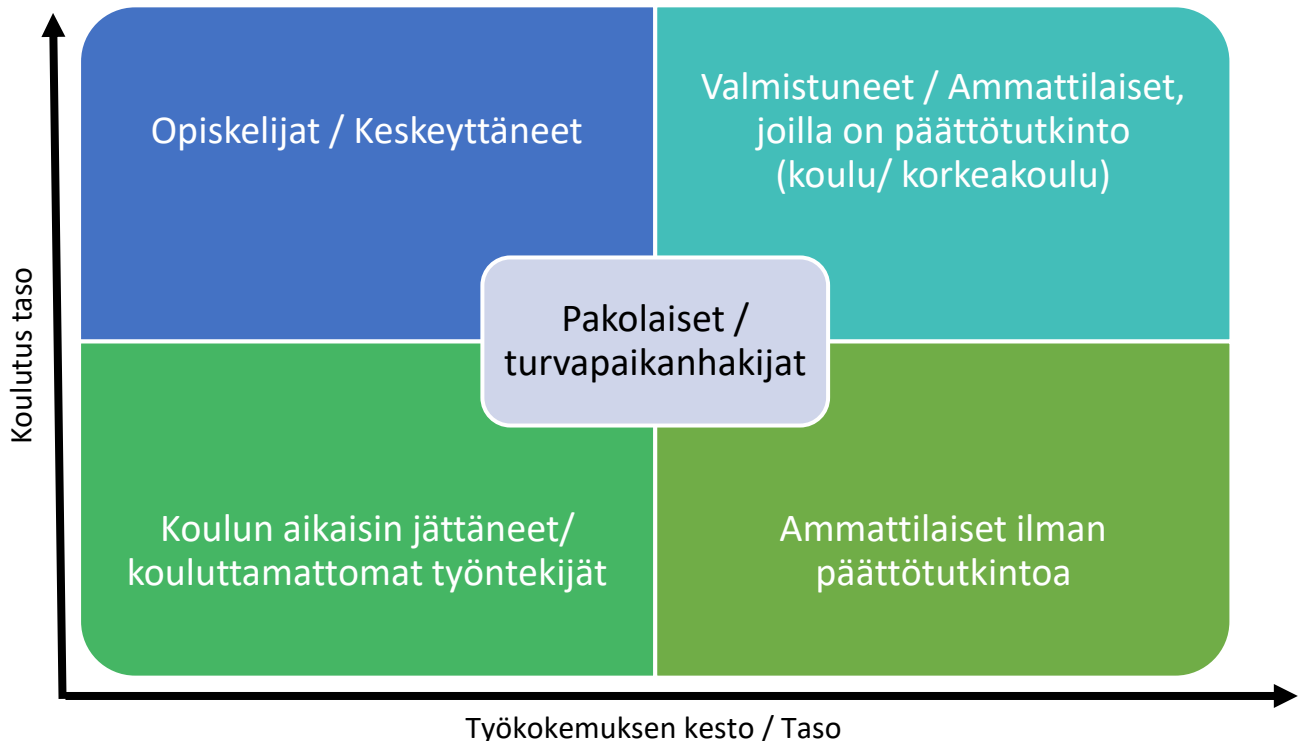
Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden koulutustaso

Useita yhdistäviä tekijöitä eurooppalaiseen koulutusjärjestelmään oli havaittavissa riippumatta pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden kotimaasta. Tästä poiketen Syyriasta tulleet vastaajat osoittautuivat kykeneviksi korkeaa osaamista vaativiin tehtäviin heti, kun kielitaidon puttee voidaan ylittää. Monilla pakolaisilla on jo yliopistotutkinto tai he ovat opiskelleet jo joitakin luku-kausia korkeakoulu- tai jatko-opinnoissa. Vaikean elämäntilanteen vuoksi he eivät kuitenkaan ole voineet saattaa opintojaan päätökseen, mutta olivat joka tapauksessa onnistuneet suorittamaan toisen asteen koulutuksensa päätökseen. Tämä tarkoittaa, että kyseinen kohderyhmä on ainakin hyvin valmis työmarkkinoille (riippuen opiskelusta aineesta) ja heillä voi olla työ- ja jopa johtamiskokemusta ennestäänkin.

Ammattilaiset ilman tutkintoa ovat toinen pääkohderyhmä NCNA-hankkeen pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden joukossa. He ovat käyneet kotimaassaan koulua enemmän tai vähemmän säännöllisesti ja suurimmalla osalla on jonkin verran työkokemusta ja käytännön osaamista paikallisista yrityksistä. He eivät kuitenkaan ole suorittaneet korkeakoulu- tai jatko-opintoja tai opiskelleet ammatillisessa koulutuksessa eurooppalaisten standardien tai näkemysten mukaisesti. Heidän oppimisprosessinsa on pääasiassa keskittynyt informaaliin oppimiseen.

Tämän lisäksi kaikki pakolaiset ja turvapaikanhakijat eivät ole täysin pystyneet osallistumaan oman maansa koulutusjärjestelmään. Tähän johtaneilla syillä ei ole merkitystä, olivatpa syyt taloudellisia tai muita etnisiä rajoitteita. Haastattelut osoittivat, että puolet ryhmästä on käynyt koulua, muttei ole onnistunut suorittamaan toisen asteen koulutusta loppuun. Tästä johtuen he siirtyivät työmarkkinoille verraten varhain. Tämän vuoksi näillä osallistujilla ei ole samanlaista koulutustaustaa eikä heidän oppimistuloksiaan ole helppo arvioida. Mahdollinen lisä- tai ammatillinen koulutus on keskittynyt informaaleihin oppimisprosesseihin - osallistujat ovat oppineet taitoja kopioimalla ja soveltamalla toisten tekemisiä.

Tämän perusteella haastatellut pakolaiset ja turvapaikanhakijat voidaan ryhmitellä neljään joukkoon:

Nämä neljä ryhmää voidaan luokitella suoritetun tutkintotason ja työkokemuksen laajuuden perusteella. Ryhmiä voidaan kuvailla seuraavasti:

- 1) Koulun aikaisin jättäneet / kouluttamattomat työntekijät: Näillä osallistujilla ei ole koskaan ollut mahdollisuutta integroitua systemaattisen koulutuksen kautta. Heidän oli mahdollisesti jätettävä kotimaansa ennen toisen asteen koulutuksen loppuun saattamista. Pääosa tästä kohderyhmästä on työskennellyt paikallisissa yrityksissä jo lapsuudestaan lähtien. Tästä syystä he ovat tottuneet informaaliin oppimiseen ja tekemällä oppimiseen.
- 2) Opiskelijat / opintonsa keskeyttäneet: Nämä pakolaiset / turvapaikanhakijat valmistuivat koulusta ja aloittivat jopa opintonsa korkea-asteen koulutuksessa kotimaassaan. Heillä on vain vähäistä käytännön työkokemusta. Tästä syystä tälle ryhmälle arvioinnissa tärkeintä on aiemman akateemisen osaamisen tunnustaminen uudessa kotimaassa.
- 3) Ammatilliset ilman tutkintoa: Tähän kohderyhmään kuuluu henkilöitä, joilla on useiden vuosien työkokemus ja jotka ovat tottuneet kovaan työhön. He eivät ole valmistuneet koulusta (monesta erilaisesta syystä johtuen). Tälle kohderyhmälle tärkeintä on keinojen löytäminen heille ominaisen työympäristön yhteyteen pääsemiseksi ja sinne palaamiseksi. Nämä pakolaiset / turvapaikanhakijat haluavat palata aloille, joista heillä on jo ennestään kokemusta. Koska he ovat tottuneet informaaliin oppimiseen, he voisivat tarvittaessa soveltua töihin myös uusille aloille.
- 4) Koulusta valmistuneet / ammatilliset joilla on päättötutkinto (koulu / korkeakoulu): Tällä kohderyhmällä on hyvät valmiudet työmarkkinoille. Nämä pakolaiset / turvapaikanhakijat ovat valmistuneet niin koulusta kuin suorittaneet

korkeakoulututkinnon. Tämän lisäksi nämä osallistujat ovat työskennelleet itsenäisesti omilla aloillaan ja heillä on saattanut olla työnjohtovastuuta. Tälle kohderyhmälle ensisijaista on, että arvioinnissa heidän akateeminen ja ammatillinen uransa tunnustetaan uudessa kotimaassa. He myös pyrkivät osallistumaan erikoiskoulutukseen, kuten laki- ja it-kursseille, kartuttaakseen terminologiasta tuntemustaan uudella kielellä.

Tämän tuloksena näille neljälle kohderyhmälle tulisi olla tarjolla juuri ryhmän tarpeisiin soveltuvaa tukea, sillä kotoutumisprosessit tulevat olemaan erilaisia kussakin ryhmässä. Koska osallistujilla on hyvin erilaiset koulutustaustat, on määriteltävä, mille kohderyhmälle NCNA-malli kehitetään.

Informaali oppiminen ja formaali soveltaminen

Ammattipätevyys on hankittu pääosin epävirallista kautta lähtömaissa. Tietojen, taitojen ja osaamisen omaksuminen tapahtuu vain epävirallisesti käytännön harjoitusten kautta. Tämä on pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vahvuus: He ovat tottuneet hankkimaan ammatillisia taitoja informaalin oppimisen kautta. Tämän lisäksi he ovat kohdanneet tämän oppimisprosessin koulutusuransa aikana. Heidän luokkakokonsa vaihtelivat 30:stä 40 opiskelijaan, joten he ovat myös tottuneet opiskelemaan ryhmissä ja toisten kanssa. Molemmat näistä seikoista voidaan valjastaa onnistuneen työmarkkinoille pääsyn aikaansaamiseen.

Toisaalta tämä informaali oppiminen tarkoittaa myös, että suurimmalla osalla pakolaisista ja turvapaikanhakijoista ei ole todistuksia tai virallisia asiakirjoja, jotka kuvaisivat heidän nykyistä osaamistasoaan tai aikaisempaa ammatillista kokemustaan. Monet osallistujista totesivat, etteivät he ymmärtäneet tällaisten asiakirjojen käyttötarkoitusta. He ovat tottuneet työllistymään vastuuhenkilön kanssa käydyn lyhyen keskustelun/haastattelun päätteeksi ja aloitta-maan työnteon sen jälkeen, kun heille on näytetty, mitä tehdä. Euroopassa työnhakuprosessi on kuitenkin melko lailla standardisoitu ja samankaltainen eri maissa (sisältäen saatekirjeen, CV:n, todistuksia tai motivaatiokirjeen); silti pakolaiset / turvapaikanhakijat eivät pääosin tunne näitä käytäntöjä eivätkä täysin ymmärrä tätä virallista hakumenettelyä. Tämä on vain ensimmäinen kotoutumisprosessin aikana ratkaistavista ongelmista, joten menettelyyn on tarjottava jonkinlaista tutustumista etukäteen.

Vastaanottavilla mailla kautta Euroopan on edessään sellaisen eri kriteereihin perustuvan arviointimenettelyn kehittäminen, joka voi oikeasti mitata ja ottaa huomioon pakolaisten ja turva-paikanhakijoiden aiempaa kokemusta. Sen pitää heijastella eri kohderyhmien välisiä eroja – esimerkiksi opiskelijat tarvitsevat erilaisia tukitoimia kuin koulunsa aikaisin jättäneet. Oppimisen muotoja ja metodeja on täten mukautettava osallistujien koulutustaustan mukaan. Monessa tapauksessa virallisiin vaatimuksiin ei voida vastata eikä virallisia asiakirjoja ole saatavissa tai ne ovat hukkuneet ihmisten paetessa. Tosin sanoen on löydettävä menetelmä, joka toimii näiden standardisoitujen ja byrokraattisten toimintatapojen ulkopuolella.

Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden osaaminen

Osallistujat arvioivat omien ammatillisten taitojensa **itsearviointikykyä** eri tavoilla. Yhtäältä itsearviointiin tähtäävät kysymykset olivat vaikeita kielimuurin vuoksi. Toisaalta kielimuurista riippumatta oli selvää, että osallistujat eivät ole tottuneet harjoittamaan oman pätevyytensä, taitojensa tai tietojensa itsearviointia, ja informaalin oppimisen seurauksena on usein epäselvää, mitä on opittu tai opetettu. Tästä syystä osallistujilla on vaikeuksia puhua omista saavutuksistaan tai arvioida niitä. Heidän on itsenäisesti erittäin vaikea määritellä omia taitojaan suhteessa tutkinto- tai pätevyysjärjestelmiin.

Koska itsearvioinnin kyky on merkittävä ennakoedellytys autonomian ja itsenäisyyden saavuttamiselle, osallistujien itsearvioinnin menetelmiä ja mahdollisuuksia pitää kehittää.

Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden kanssa käydyissä haastatteluissa paljastui kykyjä, joista he itse eivät mahdollisesti olleet ollenkaan tietoisia. Osallistujilla on vahvaa osaamista ja laaja kokemusta **kyvystä sopeutua** uusiin tilanteisiin. Tämä kyky on kehittynyt vaikeiden elämän vaiheiden seurauksena ja perustuu pääasiassa paon aikaisiin kokemuksiin. Kotoutumisen mittarit eivät kuitenkaan yleensä nojautu tähän sopeutumiskykyyn. Osallistujat kertovat usein moninaisista ammatillisista ja yksityisistä kokemuksista maissa, joiden kautta he kulkivat paetessaan. Tämän seurauksena saatu ammatillinen kokemus tulee myös erilaisilta ammattialoilta, joten alat, joilla he ovat työskennelleet, ja osaaminen, jonka he ovat saavuttaneet, eivät aina ole samoja kuin aikaisemmin (esim. työskentely hotellissa, sitten työmuurarina ja vielä hitsaajana). Pakolaisten / turvapaikanhakijoiden oli aina sopeuduttava uuteen ympäristöönsä taatakseen selviytymisensä. Tämän lisäksi heidän vahva halunsa integroitua on ilmeinen, kuten myös motivaatio itsenäiseen työntekoon elannon saamiseksi.

Alati muuttuvan ympäristön ja uusien tilanteiden mukanaan tuomaa ovat pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden **kehittyneet sosiaaliset taidot**. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden elämässä sosiaalinen aspekti on korostunut, osaltaan johtuen tietojen, taitojen ja osaamisen kehittymisestä ja oppimisesta informaalisti. Toisilta oppimista pidetään normaalina tapana oppia. Vuorovaikutus muiden kanssa – joko tiedostamatta tai tiedostaen – on aina perusta tälle prosessille. Haastateltavat kertoivat, että he yrittävät aina kommunikoida ja työskentelevät mielellään ihmisten kanssa.

He olivat myös riippuvaisia ihmisistä, jotka he kohtasivat paetessaan. Selvitäkseen heidän oli mukauduttava näiden erilaisten ihmisten tapoihin. Näitä sosiaalisia taitoja voidaan kuitenkin kirjata tai mitata vastaanottavissa maissa vain rajoitetusti ja osin tähän syynä on monien pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden traumatisoituminen paon aikaisten kokemusten tuloksena. Tällaiset pakokokemukset eivät yksinkertaisesti ole uskottavia ja täysin ymmärrettäviä eurooppalaisin silmin. **Kunkin henkilön yksilölliset sosiaaliset taidot ovat täten aina riippuvaisia yksilöstä itsestään ja useimmiten nämä taidot ovat vahvistuneet selviytymisen takaamiseksi.**

Yleisesti ottaen pakolaiset ja turvapaikanhakijat ovat tottuneet vaihteleviin sosiaalisiin ympäristöihin informaalien oppimisprosessien kautta. Kulttuuritausta on muovannut heitä vahvasti sosiaalisuuteen, koska he ovat asuneet pääosin suurissa perhekunnissa tai toimineet muuten suuremmissa ryhmissä.

Kaikkein selvin ja merkittävin osataito pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden kotoutumisessa on heidän kykynsä sopeutua vastaanottajamaiden kieliympäristöön. Haastattelut osoittivat, että **yksilön kielitaito** on työmarkkinoille pääsyn avaintekijöitä. Kielitaidon kehittyminen linkittyy vahvasti aikaisempaan opiskelukäyttäytymiseen. Kielitaidon hankkiminen pitää täten nähdä suhteessa aiempaan koulutustaustaan. Pitäen tämän mielessä, haastateltavat mainitsivat kuitenkin, että ”pelkkä” kielikurssi uudessa kotimaassa ei aina riitä. Muiden eurooppalaisten kielten tulisi olla osa oppimisprosessia työmarkkinoille pääsyn varmistamiseksi.

Kielitaito on ainut ydinosaamisen taidoista, joka mahdollistaa pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden pääsyn työmarkkinoille. Sen rinnalla vaaditaan muita taitoja, mutta se on kiistämättä onnistuneen kotoutumisen pääindikaattori.

Aiemmin saavutetun osaamisen ja opiskelukokemuksen arviointi

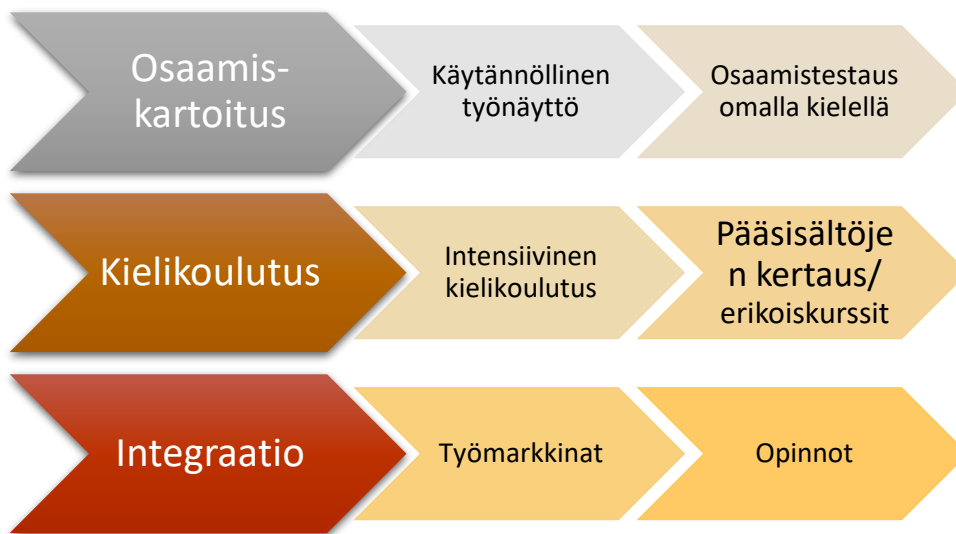
Kielikoulutus on aina minimiperusta, jota muut tukitoimet seuraavat. Kaikki haastatellut olivat tästä yhtä mieltä. Kielimuuri on ylitettävä, jotta voi onnistua työmarkkinoille pääsyssä.

Tämän lisäksi toisena keinona pakolaiset ja turvapaikanhakijat näkevät käytännön työkokeiden käytön hyödyllisimpänä menetelmänä arvioida aiemmin saavutettua osaamista, taitoja ja tietämystä. Käytännössä tapahtuvat työnäytöt osoittavat, mitä he kykenevät tekemään myös kielitaidon ollessa puutteellinen.

Jälleen kerran erot koulutustaustoissa vaikuttavat arviointiin. Opiskelijoiden ja valmistuneiden on vaikea osoittaa tietämystään ilman kielitaitoa. He hallitsevat mm. sellaisten kouluaineiden perusteet kuin biologia, kemia, fysiikka tai matematiikka. Näissä tapauksissa heiltä puuttuu ainekohtaisten termien käänkösvastineet, koska he ovat hankkineet näiden aineiden hallinnan äidinkielellään. Ongelmana tässä on heidän aiemman osaamistasonsa tunnistamisessa, koska näiden taitojen hallintaa ei voi osoittaa ilman kielitaitoa. Matemaattisia lausekkeita voi kyllä ratkaista ilman kielitaitoa; biologiassa ja kemiassa kielimuuri on kuitenkin valtava.

Ammattilaisten ja kouluttamattomien työntekijöiden tapauksessa käytännön työnäytöt ovat ainut tapa saada tietoa ja näyttöä heidän osaamisestaan. Monet haastatelluista olivat työskennelleet kotimaassaan kuljettajina. Tätä ammattia varten he tarvitsevat uuden ajokortin, koska liikennejärjestelmät ovat hyvin erilaiset. IT-asiantuntijat ja lakimiehet tarvitsevat erikoissanastoon ja maakohtaisiin seikkoihin keskittyviä erikoiskursseja (IT-alan kieli, lakitekstit jne.). Jälleen kerran perustana tulisi olla kielikurssi, joka sisältää alakohtaista erikoissanastoa. Kurssiin pitäisi sisältyä myös perehdytystä eurooppalaisella näppäimistöillä kirjoittamiseen, koska monet haastatelluista ovat tottuneet käyttämään vain persian- tai arabiankielistä näppäimistöä.

Tukitoimet / Onnistuneen työmarkkinoille pääsyn tuki

Joillakin pakolaisista ja turvapaikanhakijoista oli selvä kuva mahdollisista ratkaisuista työmarkkinoille pääsyn tukemiseksi. Yksinkertaisimmillaan tarjolla pitäisi olla **kielikursseja**, jotka minimoivat kielimuurin vastaanottajamaissa. Näiden kielikurssien ei kuitenkaan tulisi rajoittua vain luokahuoneopetukseen. Nämä koulutukset ovat tuloksekkaita vain, jos lisäkursseja tarjotaan näiden peruskielikurssien rinnalla.

Erilaisia koulutusmuotoja, kuten kursseja ja valmennusta yhdistettynä työharjoitteluun, pidetään toimivina ratkaisuina kielitaidon ja ammatillisen kokemuksen kartuttamiseen uusissa kotimaissa. Suurin osa pakolaisista ja turvapaikanhakijoista haluaisi jatkaa työskentelyä entisillä ammattialoillaan. Kuten edellä todettiin, he tarvitsevat myös erikoiskursseja pystyäkseen omaksumaansa alansa keskeisintä ammatillista terminologiaa uudella kotikielellään. Tämän jälkeen he tutustuisivat maakohtaisiin työoloihin työharjoittelujaksojen kautta.

Koska **työterveys- ja turvallisuusmääräykset** vaihtelevat suuresti maittain, pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden tulisi työharjoittelussa aina saada erillinen perehdytys näihin määräyksiin ja normeihin.

Työnhakumenettely vastaanottajamaissa poikkeaa tulijoiden kotimaista, joten pakolaiset ja turvapaikanhakijat tarvitsevat tukea työpaikkojen etsimiseen ja työn hakemiseen. He itse pitävät sellaista valmennuksen muotoa hyödyllisenä, jossa ohjaaja antaa heille neuvoja työnhaun vaiheista sekä tietoa muusta käytettävissä olevasta tuesta työnhaussa. Valmennuksen tulisi keskittyä työn tai sopivan työnantajan etsimiseen, työnhakuprosessiin itsessään ja viimeisenä työelämä tietouteen. Valmennukset tai koulutus, joka tukee työmarkkinoiden ulkopuolella olevien pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden jokapäiväisessä elämässä selviämistä ja muuttuvassa elinympäristössä pärjäämistä, ovat myös hyödyllisiä.

Todettakoon jälleen kerran, että erilaiset ratkaisumallit soveltuvat pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden erilaisille ryhmille. Valmistuneet, opiskelijat ja koulunsa kesken jättäneet pyrkivät ensisijassa löytämään keinoja akateemisten ja koulusaavutustensa tunnustamiseksi. Ammatilliset ja henkilöt, joilla on runsaasti työkokemusta, tähtäävät käytännön töihin omalle alalleen. Suurin osa haastatelluista osallistui jo joihinkin

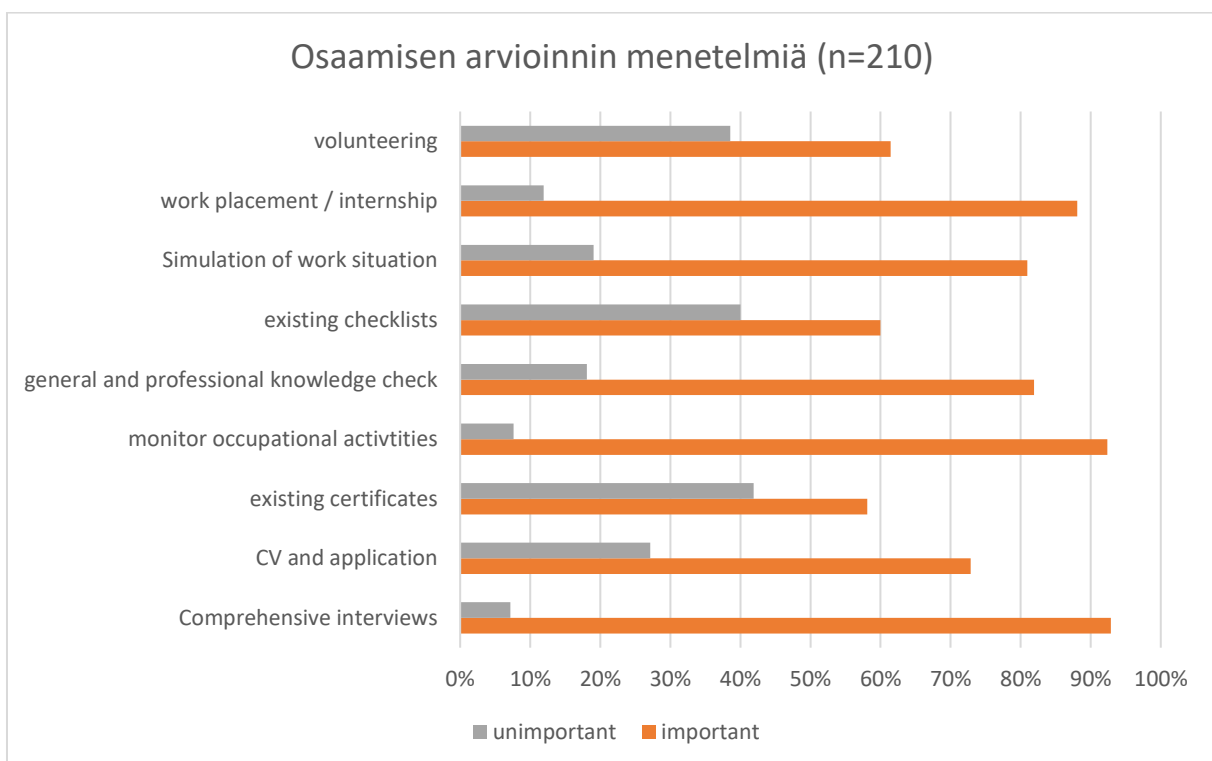
kotouttamistoimiin. Täten he ovat jo jollakin tavalla päässeet osallisiksi erinäisistä tukitoimista.

Tiivistelmä asiantuntijoille tehdyn kyselyn tuloksista

Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden osaamisen arvioinnin mahdollisuudet

Monet haastatelluista työmarkkinoiden edustajista ovat jo työllistäneet tutkimuksen kohderyhmää yrityksiinsä, pääasiassa työharjoittelijoina tai määräaikaisina työntekijöinä, mutta myös vakituisissa työsuhteissa. He ovat tietoisia siitä, että pakolaisten tai turvapaikanhakijoiden kotouttaminen eroaa ensimmäisen, toisen ja kolmannen polven maahanmuuttajien kotouttamisesta. Suurimpana esteenä työllistymiselle on kielimuuri. Onnistunut työmarkkinoille pääsy on lähes mahdotonta ilman kielitaitoa, koska työtehtävät pitää selittää työntekijälle jotenkin.

Vaikka vastaanottajamaiden asiantuntijat ovat yhtä mieltä siitä, että käytännönläheinen osaamistestaus ja työnäytöt helpottavat työmarkkinoille pääsyä, he arvostavat kielitaitoa kaikkein eniten. Seuraavassa kaaviossa on yleiskuva osaamisen arvioinnin keinoista. Niitä arvioivat asiantuntijat, jotka joko jo nyt työllistävät kohderyhmän jäseniä tai ovat potentiaalisia työnantajia:

[vapaaehtoistyö | työkokeilu/työharjoittelu | työtilanteiden simulointi | käytössä olevat tarkistuslistat | yleisen ja ammatillisen tiedon tarkistus | työnteon havainnointi | olemassa olevat todistukset | CV ja työhakemus | kattavat haastattelut] – [ei tärkeä | ja tärkeä]

Lähde: Oma kaavio.

Käytännönläheinen lähestymistapa osaamisen arviointiin on ilmeinen. Työtehtävien tekoa voidaan havainnoida vaikkapa työharjoittelun tai työkokeilun yhteydessä. Tällä tavalla asiantuntijat voivat saada tietoa ja näyttöä pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden yksilöllisistä vahvuuksista ja taidoista. Näiden menetelmien lisäksi henkilöille tulisi suorittaa kattavat haastattelut. Asiantuntijat totesivat, että todistukset tai tarkastuslistat tuottavat vain rajallista hyötyä, koska ne tarjoavat vähemmän tietoa pakolaisen tai turvapaikanhakijan yksittäisestä suorituksesta.

Onnistuneen integraation esteet

Asiantuntijat pitävät kulttuurisia ja uskontoon liittyviä eroja vähemmän tärkeitä. Yritykset arvioivat pakolaisia ja turvapaikanhakijoita aivan samalla tavalla kun muitakin hakijoita – yrityksille heidän vahvuutensa ja heikkoutensa ovat merkityksellisiä, ei maa josta he ovat kotoisin. Uskonnolliset seikat eivät yrityksillä ole merkittävässä roolissa. Silti pakolaisen tai turvapaikanhakijan tullessa koraanikoulusta tai muusta koulutusjärjestelmästä, hänen tulisi ensin osallistua erilliseen kotoutumiskoulutukseen.

Kielitaito on ainut avaintaito, joka mahdollistaa integraation. Yksilön vahvuudet ja heikkoudet tulisi ihanteellisesti selvittää erillään kielitaidosta. Tämän suorittaminen käytännössä on vaikeaa. NCNA-mallin käsikirjan tulisi arvioida informaalisti opittuja taitoja keskittymättä liikaa siihen mennessä saavutettuun kielitaidon tasoon.

Ratkaisumalleja integraatioprosessiin

Kumppanimaiden asiantuntijat totesivat jo olevansa tietoisia erilaisista onnistuneen integraation mahdollisuuksista pakolaisille ja turvapaikanhakijoille. Sosiaalialalla työskentelevät vastaajat ovat mukana tarjoamassa kotoutumista tukevia toimia pakolaisille ja turvapaikanhakijoille. Tässä yhteydessä on olemassa useita ratkaisuja eri kohderyhmille:

Kohderyhmä: Opiskelijat / Keskeyttäneet/ Koulun aikaisin jättäneet:

Pelkästään Saksan korkeakouluissa pakolaistaustaisille opiskelijoille tarjottiin 24 000 henkilökohtaista ohjaussessiota viime talvena yhden lukukauden aikana. Määrä on yli kaksinkertainen edelliseen vuoteen verrattuna. Yhteensä 1 140 pakolaista ja turvapaikanhakijaa opiskelee ammatillisissa oppilaitoksissa Saksassa¹. Opiskelijat, jotka haluavat jatkaa opintojaan tai aloittaa ne, voisivat hyötyä ohjauksesta kaikissa kumppanimaissa. On olemassa erilaisia ohjelmia, jotka tarjoavat tukea opintojen uudelleen aloittamiseksi, kuten seuraava esimerkki osoittaa:

Opiskelijat, jotka haluavat jatkaa opintojaan, voivat kirjautua ”Studienkollegiin”. Yleensä tämä tarkoittaa vuodenmittaista valmistavaa koulutusohjelmaa, joka tähtää siihen, että opiskelijat pääsisivät opiskelemaan yliopistoon tai muuhun korkeakouluun. Tämän vuoden aikana he osallistuvat intensiiviseen kielikoulutukseen, jonka tavoitteena on saavuttaa C1 kielitaidon

¹ German Rectors' Conference (31.03.2017) News release: „HRK befragt Hochschulen zur Integration von Geflüchteten: Deutliche Erfolge und neue Herausforderung.“ Online available: <https://www.hrk.de/presse/pressemitteilungen/pressemitteilung/meldung/hrk-befragt-hochschulen-zur-integration-von-gefluechteten-deutliche-erfolge-und-neue-herausforderung/>.

taso (Eurooppalaisen viitekehysten CEFR:n mukaan). Tämän lisäksi he osallistuvat aiemmista opinnoistaan tuttuun oppiaineiden kursseille (yleensä näitä ovat matematiikka, biologia, kemia ja fysiikka). Tätä koulutusohjelmaa tarjotaan kolmelle eri alalle: talous, tekniikka ja lääketiede. Tämän koulutusohjelman menestyksekkään suorituksen jälkeen osallistujat voivat opiskella korkeakouluissa. Pystyäkseen jatkamaan opintojaan [in a higher term?] heidän pitää päästä henkilökohtaiseen tunnustamismenettelyyn.

Kohderyhmät: Työntekijät / Ammatillaiset

Myös ammattilaisille ja työntekijöille on olemassa useita tukiohjelmaa. Punainen risti tarjoaa Euroopan laajuisesti vastaanottotukea, kauttakulkukeskuksia ja kotoutumiskoulutusta. Yrityksiä edustavat organisaatiot, kuten kauppakamarit, teollisuuskamarit ja käsityöläisten järjestöt, tarjoavat alkuvaiheen kotoutumiskoulutusta yhteistyössä työvoimatoimistojen kanssa. Nämä tukitoimet perustuvat pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden taitojen käytännönläheiseen testaukseen ja työnäyttöihin, mikä auttaa heidän työhön soveltuvuutensa arvioinnissa ja paremman tuen tarjoamisessa. Tämä lähestymistapa mahdollistaa työntekijöiden jatkamisen heille ennestään tutuilla aloilla.

Näin ollen useat tahot ovat jo nyt kykeneviä tarjoamaan toimivia kotoutumisen tuen malleja, mutta tarpeen on saada informaalin oppimisen ja ammatillisen kokemuksen kautta saavutetulle osaamiselle, jotta tietoa ja näyttöä pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden suorituskyvystä saadaan nopeammin. Pakolaiset ja turvapaikanhakijat tarvitsevat tällaista mallia myös itse pystyäkseen näyttämään, mitä he osaavat tehdä. Tämän puolestaan pitäisi auttaa pakolaisia ja turvapaikanhakijoita taitojensa itsearviointissa.

Kohderyhmä: Työnhakijat / nuoret ammattilaiset / työelämässä aloittavat

Ohjaus voisi helpottaa työnhakuprosessia, ja pakolaisia ja turvapaikanhakijoita yritysten ja työpaikkojen löytämisessä tukevat ohjaajat voisivat avustaa heitä myös itse työnhakemisen menetelmissä. Euroopan unionilla on olemassa useita välineitä, joita voidaan käyttää tässä prosessissa. Vuoden 2009 avoimuutta edistävät välineet (European Transparency Instruments) kehitettiin standardisoimaan ja yhtenäistämään taitojen, tiedon ja osaamisen tunnustamista Euroopan laajuisesti. ECVET-opintosuoritusjärjestelmä (The European Credit System for Vocational Education and Training) voi auttaa pakolaisia ja turvapaikanhakijoita arvioimaan aiempaa kokemustaan ja informaalisti opittuja taitoja, tietoa ja osaamista².

Eurooppalainen kielitaidon viitekehys (CEFR = The Common European Framework of Reference for Languages) on erityisesti hyödyllinen arvioitaessa pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden kielitaidon tasoa. Eurooppalainen tutkintojen viitekehys (EQF = The European Qualification Framework) tarjoaa apua erilaisten koulutustaustojen vertailussa ja tulisi myös ottaa huomioon tässä yhteydessä.

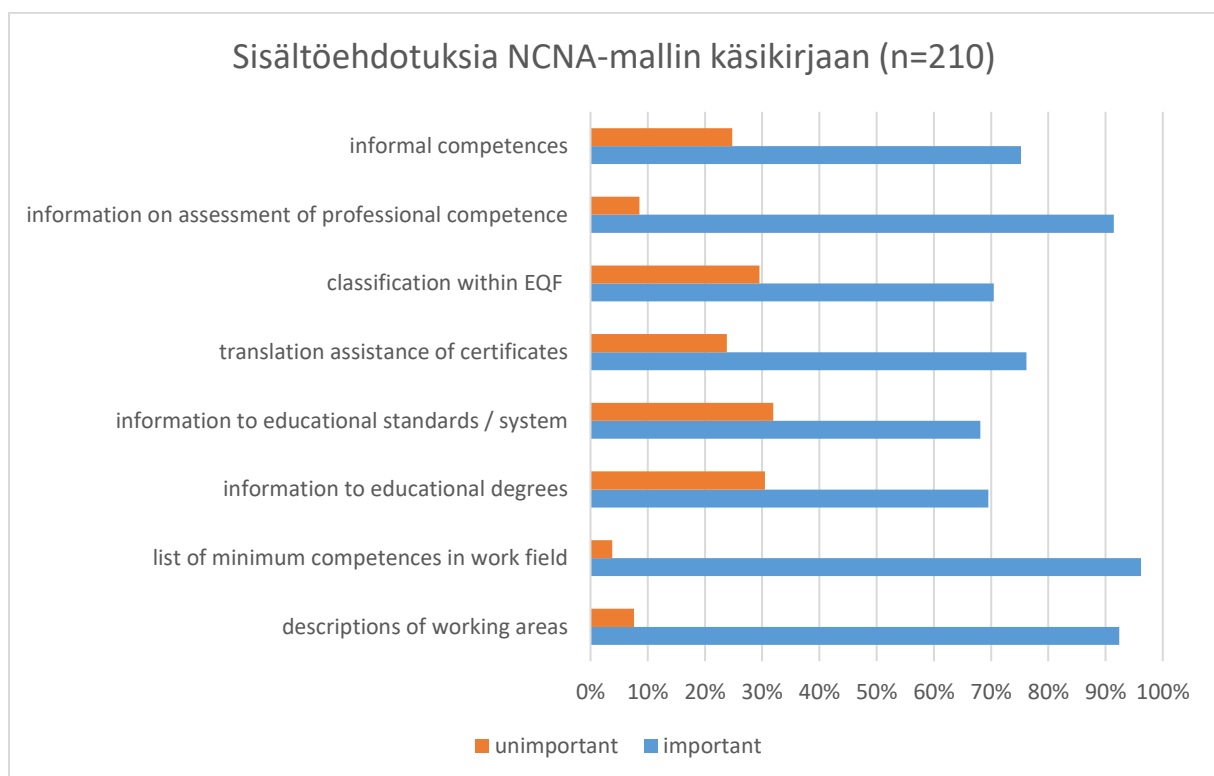
Lisätietoa näistä välineistä on tarjolla Euroopan komissiolta sekä erilaisista kirjallisuuslähteistä, esimerkiksi seuraavasta henkilöstöhallintoa ja arvioinnin välineitä käsittelevästä käsikirjasta: "HR across Europe: Modern HR Management with ECVET and

² Cf. Nationale Agentur Bildung für Europa beim Bundesinstitut für Berufsbildung (NA beim BIBB): <http://www.ecvet-toolkit.eu/>

European Transparency Instruments”³. Nämä välineet tarjoavat ensimmäisen ratkaisun pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden osaamisen arviointiin oppimistulosten perusteella.

Johtopäätelmiä NCNA-mallin käsikirjaa varten

Työnantajat tarvitsevat tietoa, miten pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden osaamista voidaan arvioida silloin, kun virallisia dokumentteja ei ole. Lähestymistapoina voidaan käyttää työharjoittelua ja työtehtävien teon havainnointia. Näitä pitäisi kehittää tunnustamisen mallien suuntaan, jotta niiden pohjalta voitaisiin tehdä johtopäätelmiä informaalin oppimisen prosesseista ja aiemmin kartutetusta työkokemuksesta. Seuraavassa kaaviossa on yksityiskohtainen kooste näkökohdista, jotka tulisi ottaa huomioon NCNA-mallin käsikirjassa:

[epävirallisesti hankittu osaaminen | tietoa ammatillisen osaamisen arvioinnista | EFQ:n mukainen tutkintojen luokittelu | todistusten kääntämisen tuki | tietoa koulutustasoista ja -järjestelmästä | tietoa tutkinnoista | työtehtävien vähimmäisvaatimusten listaus | työelämän alojen kuvaukset] – [ei tärkeä | ja tärkeä]

Lähde: Oma kaavio.

On selvää, että lista aloilla vaadittavan osaamisen vähimmäisvaatimuksista on erittäin tärkeä kumppanimaiden asiantuntijoiden mielestä. Yhtä tärkeitä ovat työelämän alojen kuvaukset ja tieto ammatillisen osaamisen arvioinnin menetelmistä.

Edellisistä poiketen tietoa pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden kotimaissa suoritetuista tutkinnoista pidetään vähemmän tärkeänä, ja tietoa kohderyhmän koulutustasoista tai koulutusjärjestelmistä ei pidetä tärkeänä. Silti 70 % asiantuntijoista on sitä mieltä, että

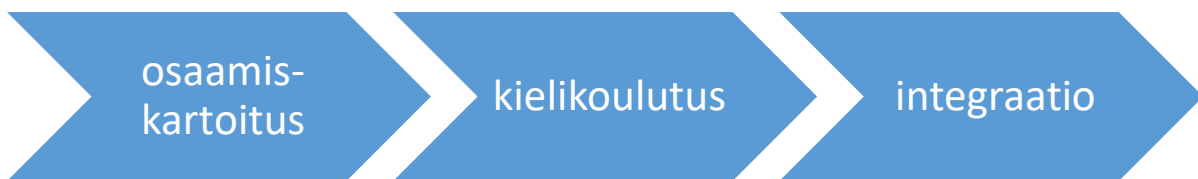
³ ECVET goes Business Project Team (2017): „HR across Europe. Modern HR Management with ECVET and European Transparency Instruments. A Handbook.“ Graz.

osaamisen arviointi olisi avuksi ja hyödyksi työmarkkinoille pääsyn näkökulmasta. Tämä luokittelu pitäisi olla mahdollista informaalin osaamisen arvioinnin kautta.

NCNA-mallin käsikirjan tulisi lopuksi keskittyä tiettyihin pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden muodostamiin kohderyhmiin. Tässä perustana tulisi olla kielitaidon arviointi Eurooppalaisen viitekehyksen eli CEFR:n taitotasojen mukaan. Tämän jälkeen olisi keskityttävä informaalin oppimisen prosesseihin, koska pakolaiset ja turvapaikanhakijat ovat tottuneet näihin menetelmiin ja tietävät, että heidän on pystyttävä osoittamaan taitonsa, tietonsa ja osaamisensa. Tähän tarkoitukseen käyvät niin työharjoittelu, työtehtävien suorittamisen havainnointi kuin työolosuhteiden simulointikin. Tämän rinnalla pakolaisille ja turvapaikanhakijoille olisi tarjottava mahdollisuus arvioida ja ymmärtää itse vahvuuksiaan ja heikkouksiaan. Palaute- ja muut samankaltaiset menetelmät voivat auttaa tässä.

NCNA-mallin käsikirjan tulisi tarjota välineitä ja työkaluja, jotka tekevät pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden oppimat ja harjaannuttamat taidot ja osaamisen näkyväksi. Myöhemmin tulisi listata kunkin työelämän alan vähimmäisvaatimukset, mitkä kohderyhmän on täytettävä. Tämä voisi sisältää myös Eurooppalaisen tutkintojen viitekehyksen eli EQF:n mukaisen luokittelun. ECVET-työkalut ja Euroopan avoimuutta edistävät välineet tarjoavat myös lähtökohdan. Ikävä kyllä ne eivät kuitenkaan tarjoa keinoja nimenomaan osallistujien itsearviointiin. Tästä johtuen ymmärrystä olisi lisättä molemmin puolin.

Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden integraatio voidaan esittää seuraavalla tavalla:

Itse osaamiskartoituksen tulisi sisältää käytännön testejä ja joitakin ohjeita itsearvioinnin menetelmiin. Näkökulmia ja mahdollisia ratkaisuja voidaan löytää mm. kauppakamarien ja käsityöläisten järjestöjen olemassa olevista malleista.

Kartoituksen tulisi tapahtua ihanteellisesti ennen kielikoulutusta, jotta kielikoulutusta voisi mukauttaa kartoituksen tulosten mukaan. Ensimmäisenä askeleena asiantuntijoiden tulisi käyttää käytännönläheisiä testejä ja työnäyttöjä. Olemassa olevien, henkilökohtaisia ominaisuuksia ja osaamista kartoittavien analyysien sovelluksia, kuten Freiburger Persönlichkeitsinventar, olisi mahdollista käyttää, kunhan ne ovat käännettävissä arabiaksi tai persiaksi. Tämän kaltaisen tunnustamis- ja arviointijärjestelmän tulisi sisältyä kehitettävän NCNA-mallin käsikirjaan.

Päätäntä

Tämä selvitystutkimuksen tiivistelmä osoittaa kotouttamiseen liittyvien kysymysten sekä pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden ongelmien monimutkaisuuden yksinkertaistetulla ja abstraktilla tavalla. Molemmat osapuolet (pakolaiset ja turvapaikanhakijat sekä potentiaaliset työnantajat ja työmarkkinapolitiikan parissa toimivat sidosryhmät) etsivät käytännön tapoja osaamisen arviointiin, jotta työmarkkinoille pääsy ja työmarkkinaosallisuus olisi helpompaa saavuttaa. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden on melko vaikea ymmärtää kotoutumisprosessiin ja työmarkkinoille pääsyyn liittyviä virallisia vaatimuksia, koska ammatilliset tutkintotodistukset eivät ole tavanomaisia heidän kotimaissaan. Yhtälailla yritykset eivät pysty arvioimaan pakolaisten tai turvapaikanhakijoiden potentiaalia, jos he eivät pysty kommunikoimaan keskenään kunnolla.

Näin ollen kielimuurien ylittäminen on ensimmäinen askel kohti menestyksestä työmarkkinoille pääsyä. Osaamisen tulisi olla arvioitavissa; tämä onnistuu kuitenkin vain pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden omilla kielillä tai käytännön testien kautta. Tämä osatekijän tulisi myös näkyä NCNA-mallin käsikirjassa. Joitakin lähestymistapoja on jo olemassa näiden ongelmien ratkaisuun käytännössä; ne pitäisi kuitenkin koota yhteen ja saada täten kaikkien sidosryhmien käyttöön.

Yleensä ottaen haasteisiin ei ole olemassa “kultaista” ratkaisua; on monia eri vaihtoehtoja. Ensinnäkin olisi määriteltävä kohderyhmä, johon NCNA-hanketiimi keskittyy. Ainoastaan näin tekemällä on mahdollista tuottaa erityisesti ryhmän tarpeisiin soveltuvia ja oikeita ratkaisuja, jotka ovat oikeasti hyödyllisiä ja käyttökelpoisia niin sidosryhmille kuin pakolaisille ja turvapaikanhakijoillekin. Kussakin tulijaryhmässä on omanlaisiaan lähestymistapoja kotoutumiseen; kullekin tulisi olla tarjolla erilaisia välineitä, jotka auttavat eteenpäin.

Tämä selvitys on perusta kaikelle jatkossa tehtävälle tutkimukselle ja sitä voidaan pitää lähtökohtana NCNA-hankkeen tuleville tuotoksille. Tämä on vain koonti kansan äänestä liittyen aiheen jatkopohdintoihin ja tulevaisuudessa tehtäviin ehdotuksiin, emmekä väitä tämän olevan vielä loppuun saatettu työ, koska tutkimustulokset eivät ole edusta tieteellistä hahmottamistapaa.

[_www.ncna.eu](http://www.ncna.eu)

[_www.facebook.com/NCNAProject](https://www.facebook.com/NCNAProject)

PROJEKTIKOORDINAATTORI

- ⇒ Jugend am Werk Steiermark GmbH
Graz (Itävalta)
robert.schuen@jaw.or.at

PROJEKTIPARTNERIT

- ⇒ Fachhochschule des Mittelstands
Schwerin (Saksa)
- ⇒ WinNova
Pori and Rauma (Suomi)
- ⇒ FormAzione Co&So Network
Firenze (Italia)
- ⇒ BRIDGES Programmes
Glasgow (Iso-Britannia)
- ⇒ E.N.T.E.R. GmbH
Graz (Itävalta)
- ⇒ Varaždinska Županija
Varaždin (Kroatia)
- ⇒ CPU
Ljubljana (Slovenia)

